

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ 50. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ
ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ ARMAĞANI

DOĞUDAN YÜKSELEN İŞİK ARKEOLOJİ YAZILARI

Ayrıbasım - Offprint

Hazırlayanlar

Birol CAN & Mehmet İŞIKLI

Uludağ Üniversitesi, Mozaik Araştırmaları Merkezi: Kuruluş Öyküsü

Mustafa ŞAHİN*

Abstract

Uludağ Universität,

Forschungszentrum für Mosaiken in der Türkei Gründungsgeschichte

Das Thema dieses Aufsatzes bildet die Gründungsprozess und der Gründungsprozess des Zentrums für Mosaikforschungen der Uludag-Universität.

ın konusunu; Uludağ Üniversitesi Mozaik araştırmaları Merkezi'nin kuruluş öyküsü⁷ ve kuruluşüne kadar geçirdiği süreç oluşturmaktadır.

antik çağın zenginlik göstergelerinden birisi olan duvar ve tavan kaplamasında kullanılan mozaik elemandır. Prensip olarak renkli cam, pişmiş toprak, taş, mermer vb. sert malzemenin ahenk içinde bir araya gelmesi sonucu ortaya çıkan deseni oluşturmaktadır. Seçilen desenleri figür, geometrik ve bitkisel olarak başlıca üç gruba ayırmak mümkündür². Mozaik sanatı her ne kadar 2. binyıldan itibaren potamya kültürlerinde ilk defa ortaya çıkmış olsa da geleneksel hale gelmesini Anadolu sanatçılığına atfeder. Anadolu'da bugüne kadar bilinen en eski mozaik örneği İÖ. 8. yüzyıla tarihlenen Gordion mozaikidir⁴. İÖ. 5. yüzyıldan itibaren bütün Akdeniz'de görülmeye başlayan mozaikler asıl altın çağını Roma İmparatorluk döneminde yaşamış ve en parlak dönemine ulaşmıştır. Bizans'ta devam ettiren mozaik sanatı, daha sonraki dönemlerde önemini büyük ölçüde yitirmiştir.

Mozaik sanatı, söz konusu sanat ürününün prototiplerinden biri olan Yunan, Roma ve Bizans çağları örneklerinin

kesintisiz bir şekilde izlenebildiği ender ülkelerden birisidir. Ancak bu büyük hazine bu güne kadar layık olduğu ölçüde tanıtılmamıştır. Türkiye'de bulunan mozaik zenginliği, bu sanat yapıtlarının sistematik bir şekilde belgelenerek, bu bilgilerin bilimsel platforma taşınması hakkında uluslararası bir projenin başlatılmasını zorunlu hale getirmiştir.

İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya'da bulunan mozaikler uluslararası mozaik birliği olan AIEMA'nın desteği ve işbirliği ile daha önce tamamlanmış ve sonuçları yayınlanarak bilim dünyasına sunulmuştur. Bu ülkelerin arasına en son Mısır'ın da katılmış olmasına karşın Türkiye'de benzeri bir çalışmanın halen başlatılmaması anlamlıdır. Türkiye Mozaik Araştırmaları Merkezi bu sahipsizliği ortadan kaldırmak ve Türkiye mozaiklerini belli bir format içerisinde veri bankasında toplayarak, bunları bir "Corpus" altında toplamak amacıyla kurulmuştur. Merkez iyi bir şekilde organize olabilirse, Türkiye mozaiklerinin bütün dünyaya tanıtılması konusunda önemli bir fırsat yakalanmış olacaktır.

Bu konudaki ilk adımlar 2004 yılında düzenlenen çalışmaya geri gitmektedir. İlk olarak tarafımızdan başlatılan girişimlerle 3 yıl gibi kısa bir sürede büyük bir yol alınmış ve sonuçta Dünya Mozaik Araştırmaları

*Mustafa ŞAHİN, Uludağ Üniversitesi, Mozaik Araştırmaları Merkezi Müdürü, 16059 Görükle- BURSA. mustafasahin@uludag.edu.tr ve key@yahoo.com

Araştırmaları Merkezi, Uludağ Üniversitesi Senatosunun 06 Ocak 2006 gün ve 2006-01 numaralı oturumda alınan 6 numaralı kararı ile oluşturulmuştur.

04, 1.

araştırarak bkz. Hrouda 1991, 325.

1997, 33 vd., res. 22.

Birliğin (AIEMA-Association internationale pour l'étude de la mosaïque antique) Türkiye şubesi unvanını da alarak uluslar arası alanda tanınan bir araştırma merkez kurulmuştur⁵. Bu aşamaya gelinceye kadar atılan adımları aşağıda gösterildiği gibi özetlemek mümkündür:

2004 İstanbul Toplantısı

Mozaik Araştırmaları Merkezi'nin kurulması yönündeki ilk adım Türkiye Bilimler Akademisinin de desteği ile 2-3 Haziran 2004 tarihinde Amerikan Arkeoloji Araştırmaları Enstitüsü'nün İstanbul'daki ofisinde atılmıştır (Resim 1)⁶. Bu toplantıya Türkiye mozaikleri konusunda bilgi sahibi olan dünyanın seçkin mozaik uzmanları, müze sorumluları, arkeologlar, mozaik restoratörleri ve Türk ve Amerikan üniversitelerinden yüksek lisans/doktora öğrencilerinden oluşan bir grup davet edilmiştir. Katılım beklenenin oldukça altında olsa da, toplantının üretken ve teşvik edici bir şekilde gelişmesi en memnun edici gelişmedir⁷. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı temsilen Dr. Ş. Karagöz aramıza katılmıştır. Böylece Türkiye mozaiklerinin tanıtılmasına yönelik projemiz de resmiyet kazanmıştır. Bu ilk toplantıda ulaşılan başlıca sonuçlar ve alınan kararlar şunlardır:

- 1) Mozaik Araştırmaları Merkezi kurucu komitesi olarak iki yönlü bir görevimiz vardır. Bunlar, Türkiye'de bulunmuş olan Yunan, Roma ve Bizans dönemlerine ait mozaiklerin dokümantasyonunu yapmak ve korunması açısından risk durumu varsa ilgililerin dikkatini çekmek.
- 2) Proje ile ilgili bilgileri toplamak ve iletişimi sağlamak üzere bir merkezin kurulması. Bu merkez aynı zamanda AIEMA'nın Türkiye şubesi olacak şekilde örgütlenmesi.

- 3) Toplantının bir diğer önemli sonucu tüm tarihsel dönemlere ait mozaiklerin dokümantasyonu için, taban döşemeleri ve mimari kontekstleri hakkında detaylı bilimsel bilginin yanı sıra kaliteli fotoğraflar içerecek standart bir formatın oluşturulması olmuştur. Katalogumuzun şekil olarak Akdeniz kıyısındaki diğer ülkeler için yapılmış olan mozaik kataloglarını örnek alması öngörülmektedir.
- 4) Türkiye mozaiklerinin katalogunu oluşturma projesi uzun soluklu bir proje olmakla birlikte serinin İstanbul, Ephesos, Xanthos, Kilikya ve Zeugma mozaiklerini içerecek ilk birkaç cilt veya fasikülünün önümüzdeki beş yıl içerisinde yayınlanması öngörülmektedir.
- 5) Toplantıda alınan kararların sonuncusu, grup olarak çalışmalarımızı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, özellikle de Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile yakın işbirliği içerisinde sürdürmektir.

Bu toplantının amaçlarından birisi de çevrede bulunan mozaikleri ziyaret ederek katılımcıların orijinal malzeme üzerinde görüşlerinin alınmasıdır. Bu çerçevede Hagia Sofia, Karie, Büyük Saray mozaikleri gibi önemli mozaikler de görülmüştür.

2005 Altınoluk Toplantısı

2004 yılında küçük bir toplulukla ancak başarılı bir şekilde tamamlanan toplantıdan sonra hemen vakit geçirilmeden ikinci toplantının hazırlıklarına başlanmıştır. Bu arada sevindirici bir gelişme olarak, daha sonra danışma kurulu üyelerimiz arasına katılacak, Antandros kazısı başkanı Doç. Dr. Gürcan Polat, Altınoluk Belediyesi'nin toplantımıza ev sahipliği yapmayı talep ettiğini bize bildirmiştir⁸. Böylece 2.

⁵ Bkz. <http://www.archeo.ens.fr/aiema/02-AIEMA-pres-web.htm> (Kasım 2006)

⁶ Verilen destek maddi bir yardımın ötesinde bu projenin geleceği konusunda bizi en fazla cesaretlendiren unsur olmuştur. Katkılarından dolayı bütün kurum yetkililerine bir kez daha teşekkür ederim.

⁷ Prof. David Parrish, Proje Başkan Yardımcısı (Purdue Üniversitesi, USA), Prof. Dr. Werner Jobst (OEAW, Avusturya), Prof. Dr. Jean-Pierre Darmon (CNRS-Paris, Fransa), Prof. Alessandra Guglia Guidobaldi (İtalya), Prof. Federico Guidobaldi (İtalya), Prof. Demetrios Michaelides (Güney Kıbrıs), Yrd. Doç. Dr. Selçuk Şener (Ankara Üniversitesi, Türkiye), Dr. Füsün Tülek (İstanbul), Dr. Anne-Marie Guimier-Sorbets (Paris Üniversitesi-Nanterre, Fransa), Dr. Anne-Marie Manière-Lévêque (CNRS-Paris, Fransa), Dr. Marie Pat Raynaud (CNRS-Paris, France), Dr. Sedef Çokay-Keççe (İstanbul Üniversitesi, Türkiye), Dr. Mehmet Önal (Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Türkiye), Dr. Veronika Scheibelreiter (OEAW, Avusturya), Dr. Anthony Greenwood (ARIT- İstanbul, USA), Fatih Cimok (Türkiye), Derya Şahin (Selçuk Üniversitesi, Türkiye), Helene Morlier (CNRS-Paris, Fransa), Işıl Işıkkaya (İstanbul Üniversitesi, Türkiye), Hamza Güllüce (Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Türkiye), Celal Küçük (Türkiye), Mine Yar (Türkiye)

⁸ Altınoluk Belediye Başkanı Sayın İsmail Aynur'a katkı ve yardımlarından dolayı bir defa daha yüreктen teşekkür ederim.

Uluslararası Türkiye Mozaikleri Corpusu toplantısını 7-11 Haziran 2005 tarihleri arasında Balıkesir İlinin, Altınoluk İlçesinde düzenlenmiştir.

Bu toplantıya ayrıca Türkiye Bilimler Akademisi destekte bulunmuştur. Her iki kuruma da katkılarında dolayı minnettarız. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bu toplantıya da bir temsilci göndermiştir. Hem projeye gösterilen yakın ilgi nedeniyle Genel Müdürlüğe, hem de Bakanlığın temsilen aramıza katılan Sayın Suzan Yiğit'e bir kez daha teşekkür etmek isteriz.

Toplantı katılımcıları bir önceki sene olduğu gibi konunun uzmanı arkeolog bilim adamları, müze uzmanları, mozaik restoratörleri ve Türk ve Amerikan üniversitelerinde halen yüksek lisans veya doktora yapan öğrencilerden oluşmuştur⁹. Katılımcılar açısından ikinci toplantının en önemli farklılığı katılımcı kurum sayısının hissedilir oranda artmış olmasıdır.

Toplantı 8 Haziran 2005 tarihinde saat 09.00'da İzmir Arkeoloji Müzesi'nde başlamıştır. Önce müzede korunan mozaikler orijinallerinden incelenmiş, daha sonra sırası ile hem Agora kazılarında bulunan yeni in situ mozaikler yerinde ziyaret edilmiş, hem de fuar alanında yeni açılan müzede sergide bulunan mozaikler görülmüştür. Aynı günün akşamı toplu bir şekilde Altınoluk'a hareket edilerek, orada toplantının resmi açılış seremonisi yapılmıştır.

9 Haziran 2005 Perşembe gününün tamamı önceden belirlenen gündem çerçevesinde şekillenen toplantıya ayrılmıştır. Gün sonunda varılan başlıca sonuçlar ve alınan kararlar şunlardır:

1- Türkiye mozaikleri çok önemli olmalarına karşın bugüne kadar hak ettikleri oranda tanıtılmamışlardır. Mozaik konusunda bilinmezlerin açıklanabilmesi için bunların mutlaka belirli bir standart içerisinde kaliteli yayınlarla tanıtılması gerekmektedir. Söz konusu yayınlar bugüne kadar özel-

likle mozaik ikonografisi, kronolojisi ve atölyeleri konusunda öne sürülen savları değiştirebilir.

- 2- Yapılan uzun görüşmelerden sonra ilk toplantıda karar verildiği şekli ile Türkiye'nin Tabula Imperi Byzantini'de gösterildiği şekli ile bölgelere ayrılmasına, yayın aşamasında ciltlerin her bölge için bir rakam ile numaralandırılmasına karar verilmiştir. İleriki aşamalarda "corpus" bantları kendi bölgesi içinde ara bantlara ayrılacak ve gerekirse bölge içinde kalan her kent için farklı bir cilt çıkacaktır. Bir cilt hazırlanırken vakit kaybetmemek için ilgili bölgenin veya kentin mozaiklerinin tümünü kayıt altına almaya çalışmanın anlamı yoktur. Ulaşılma zorluğu nedeni ile kayıt altına alınamamış mozaikler, çalışma yapmak için hazır olduklarında bir sonraki ciltte ele alınabilirler. Örneğin Galia mozaik corpusu bu yöntemle tamamlanmıştır.
- 3- Yapılan görüşmeler neticesinde katılımcılar arasında çalışma alanları başlangıç olarak şu şekilde paylaştırılmıştır:

İstanbul	Prof. Dr. W. Jobst, Dr. V. Schiebleiter, Dr. F. Tülek.
Bithynia	Prof. Dr. M. Şahin, Dr. F. Tülek, D. Şahin. Daha önce bölgede yüzey araştırması yapan Sayın Jobst malzeme desteğinde bulunmaya söz vermiştir.
Mysia	Prof. Dr. D. Salzman, Prof. Dr. M. Şahin, Dr. İ.H. Mert, D. Şahin
Troias	Dr. G. Polat, Y. Polat
Lydia	E. Tok-Bayraklı. Halen bu bölgeyi kapsayacak şekilde Doktora tezi hazırlamaktadır.
Ionia - Ephesos	Prof. Dr. W. Jobst, Dr. W. Scheibelreiter
Miletos	O. Feld
Smyrna	Prof. Dr. R. Meriç
Erytra ve Kyme'de de mozaik olduğu bilinmektedir. Ancak hali hazırda çalışmak için teklifte bulunan olmamıştır.	

⁹ Prof. David Parrish (U.S.A.), Prof. Dr. Jean-Pierre Darmon (CNRS-Paris, Fransa), Prof. Dr. Werner Jobst (OEAW, Avusturya), Yrd. Doç. Dr. İ. Hakan Mert (Selçuk Üniversitesi, Türkiye), Doç. Dr. Gürçan Polat (Ege Üniversitesi, Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Birol Can (Atatürk Üniversitesi, Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Füsun Tülek (Kocaeli Üniversitesi, Türkiye), Dr. Marie-Pat Raynaud (CNRS-Paris, Fransa), Dr. Veronika Scheibelreiter (OEAW, Avusturya), Dr. Anne-Marie (CNRS-Paris, Fransa), Maniere-Leveque (CNRS-Paris, Fransa), Saadet Güner (Türkiye), Aytaç Güner (Türkiye), Emel Aksoy (Bonn Üniversitesi- Almanya), Fatih Cimok (Türkiye), Işıl R. Işıklıkaya (İstanbul Üniversitesi, Türkiye), Celal Küçük (Türkiye), Anne Mai (Bonn Üniversitesi- Almanya), Helene Morlier (CNRS-Paris, Fransa), Ceren Odabaşoğlu (Türkiye), Derya Şahin (Selçuk Üniversitesi, Türkiye), Barış Salman (Türkiye), N. Mine Yar (Türkiye).

Karia	
Bodrum Yarımadası	Prof. Dr. M. Şahin, D. Şahin
Muğla ve çevresi	Prof. Dr. A. Diler
Aphrodisias	S. Dilan
Lykia	
Xanthos	Dr. M. P. Raynaud- Dr. A.-M. Manière-Léveque,
Letoon	A.-M. Guimier-Sorbets
Bu bölgenin mozaik dönem olarak çok zengin olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında en fazla ön plana çıkan kentler Lmyra, Arykanda, Patara, Olympos ve Myra'dır. Çalışma konusunda henüz talepte bulunan olmasa da, söz konusu kentlerde bulunan mozaiklerin ayrı ayrı ciltler halinde yayınlanması planlanmıştır.	
Pamphlia- Perge	I. Işıklıkaya
Kilikia	Dr. Füsün Tülek, A. Mai
K. Suriye-	
Zeugma	Dr. J.-P. Darmon, M. Önal, E. Aksoy. Bu bölgedeki bilinen en ünlü mozaik merkezi Zeugma'dır. Tek ciltin kapsamını çok aşacağından Zeugma mozaiklerinin birden fazla cilt olarak yayınlanmasına prensip olarak karar verilmiştir. Bu bölge Gaziantep çevresinde bulunan çok sayıda Bizans çağı mozaiğin de gösterdiği gibi oldukça zengindir.
Edesa Krallığı	B. Salman (Urfa-Adıyaman)
Paphlagonia ve Pontus	Prof. Dr. D. Parrish, Prof. Dr. M. Şahin, D. Şahin
Doğu Anadolu	Yrd. Doç. Dr. B. Can

Bu dağılımın yanı sıra Trakia, Phrygia, Pisidia, Isauria ve Kappadokia bölgelerinde bulunan mozaikleri çalışmak üzere henüz talep olmamıştır. Mozaik açısından çok zengin olan bu bölgelerde çalışacak bilim adamı vakit geçirilmeden bulunulması yönünde prensip kararına varılmıştır.

4- Bölgelerin bilim adamları arasında paylaştırılmasından sonra yayın ilkeleri konusu gündeme alınmıştır. Bu konu başlığında en önemli madde çalışmalara esas olacak envanter kayıt fişi formatının şekli olmuştur. Üzerinde tartışılan örnek prototip olarak geçen sene yapılan toplantıda bir defa daha gündeme getirilmiş ve şablon ana hatları ile ortaya çıkmıştı. Bunun iyileştirilerek en ideal ve en kullanılabilir formatın geliştirilebilmesi için bu örnek modelden katılımcılara dağıtılmış ve görüşlerini oluşturmaları için 2. toplantıya kadar süre tanınmıştı. Bu sene yapılan görüşmeler neticesinde gözden kaçan eksikler de tamamlanarak

en ideal olabilecek şablon üzerinde oy birliği ile karara varılmış ve katılımcılara birer örnek teslim edilmiştir. Buna göre her katılımcı çalışmalarının envanter kaydını tutarken bu formatı mutlaka göz önünde bulunduracaklardır.

- 5- Corpus ciltleri arasında envanter kayıtlarının yanı sıra terminoloji olarak ortak bir dilin de kullanılması zorunluluğu vardır. Bu konuda C. Balmelle, M. Blanchard-Lemée, J.-P. Darmon, S. Gozlan, M.-P. Raynaud isimli yazarlar tarafından hazırlanan ve 2002 yılında Türkçe dışında beş farklı dilde yayınlanan "*La décor géométrique de la mosaïque romaine*" isimli iki ciltten oluşan kitaplar çok önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle Türkçe metinde kavram kargaşasına meydan vermemek üzere bu önemli yayının Türkçeye tercüme edilmesine karar verilmiştir. Tıpkıbasım şeklinde tercüme edilecek eser, aynı zamanda AİEMA-Türkiye'nin ilk yayını olacaktır. Tercüme konusunda Derya Şahin görevlendirilmişlerdir. Söz konusu el kitabından sonra önümüzdeki bir yıl içerisinde tamamlanıp editör kuruluna teslim edilmek koşulu ile Ephesos, Xanthos, Zeugma ve Kilikya mozaiklerinin yayına kabul edilmesi oy birliği ile kararlaştırılmıştır.
- 6- Bu toplantıda aynı zamanda corpusun editörler komitesi de belirlenmiştir. Buna göre, Prof. Dr. M. Şahin, Prof. Dr. W. Jobst, Prof. D. Parrish, Prof. Henri Lavagne, Dr. H. Mert, Hélène Morlier, C. Küçük editörler olarak seçilmişlerdir.
- 7- Daha sonra toplantının diğer önemli bir gündem maddesi olan finansal kaynakların neler olabileceği konusu görüşülmeye başlanmıştır. Özellikle Paul Getty Vakfı tamamı olmasa bile arazide in situ olarak korunan mozaiklerden bir bölümünün restorasyonunu üstlenmiş ve bu konuda teknik destek sağlamayı taahhüt etmiş durumdadır. Ancak bu destek Türkiye gibi çok geniş bir coğrafya göz önünde bulundurulursa yok denecek kadar azdır. Bundan dolayı çağrı yapılmış veya açılacak olan Avrupa Birliği hibeleri veya benzeri maddi kaynak çağrılarında çeşitli projeler ile başvurmak daha akılcı olacaktır. Bu konuda katılımcılar arasında işbirliğini sağlayacak kadar yurtdışı bağlantısı mevcuttur.
- 8- Yuvarlak masa toplantısının tamamlanmasından sonra Türk katılımcılar ile birlikte AİEMA-

ciye'nin teşekkülü için ilk oturuma geçilmiş-
3ü ilk toplantıda yönetim kurulunun seçilme-
en çok AIEMA-Türkiye'nin nasıl örgütlenme-
mekte tartışılmıştır. Sonuçta üç farklı eğilin-
ana çıkmıştır.

nek çatısı altında sivil toplum kuruluşu olarak,
iversiteye bağlı olmak üzere enstitü veya araş-
tırma merkezi olarak,

ve Bilimler Akademisi'ne bağlı, şekli TUBA
dan belirlenecek bir organizasyon olarak.

Yardıma yardım toplanabileceği gerekçesi ile der-
na fikri başlangıçta ağırlık bassa da, sonuçta
k işin bilimsel bir çalışma olması, ayrıca asıl
yardım toplamaktan çok, Türkiye mozaikle-
k bir format çerçevesinde toplayacak bir veri-
nin oluşturma olması ve bunları kaliteli yayın-
ın âlemine tanıtmak düşüncesi dernek fikrine
ulan isteği azaltmıştır.

la katılan üyelerin ortak kanaati olarak TUBA
rgütlenmek en akılcı yol gibi gözükmektedir.
çlenen destek TÜBA'dan sağlanamaz ise en
natif olarak bir üniversite çatısı altında enstitü
ştırma merkezi şeklinde bir oluşuma destek
aktır.

ahsis edilmesi zorunluluğu ve özellikle
lerin tasarruf tedbirleri nedeni ile kadro tah-
inin güç olacağı gerekçesi ile Türkiye moza-
araştırma konusunda bir enstitü kurmak ol-
r bir hedef gibi gözükmektedir. Bu nedenle
alternatif olan araştırma merkezi kurma fikri
azanmıştır. Her iki olasılıkta da kurulacak
EMA'nın bir şubesi gibi örgütlenecek ve ismi
Türkiye olacaktır. Amacı AIEMA'nın deste-
rkasına alarak Türkiye'nin mozaik envante-
lamak, bunu bir veri bankası içerisinde top-
kaliteli yayınlarla sonuçları bütün dünyaya
tır.

ın 3. günü planlandığı gibi Antandros ve
1 antik yerleşimlerinde bulunan mozaiklerin
ncelenmesine ayrılmıştır. Antandros mozaik-
inde incelememize izin veren ve uygulanan
on yöntemleri hakkında ayrıntılı bir şekilde
i bilgilendiren kazı başkanı Sayın Doç. Dr. G.
restoratörü Sayın C. Odabaşoğlu'na bir defa
kkür ederiz.

Bergama'daki yerinde incelemelerimiz ise kazı baş-
kanı Dr. F. Pirson'un özel izni ile gerçekleşmiştir.
Özellikle, restorasyonu daha yeni tamamlanan ve he-
nüz Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devri yapılmamış
olan Z Yapısı'nın kapılarını açarak uygulamaları in-
celeme fırsatını bize tanıyan kazı başkanına minnet-
tarız.

Bergama kentinden sonra kısa bir süre için Bergama
Müzesi ziyaret edilmiştir. Daha sonra programda ol-
mamasına karşın, vakit uygun olması gerekçesi ile he-
men yakında bulunan ve çok kısa bir süre sonra sular
altında kalacak olan Alliano antik kentine de uğra-
maya karar verilmiştir. Bilindiği gibi hemen yakınına
yapılan tatlı su amaçlı baraj göleti çok yakın bir gele-
cekte burasını en az 10 metre üzere su altında
bırakacaktır. Kenti bizim açımızdan önemli duruma
getiren burada sürdürülen kurtarma kazıları netice-
sinde çok sayıda taban mozaiki bulunmuş olmasıdır.
Kazı başkanı Sayın A. Yaraş'a mozaikleri incelerken
bize eşlik etmesi ve detaylı şekilde bilgilendirmesin-
den dolayı bir defa daha teşekkür ederiz (Resim 2).
Kurulumuzun ortak temennisi söz konusu mozaikle-
rin ne şekilde olursa olsun kurtarılmasıdır. Bilindiği
gibi türü ne olursa olsun herhangi bir kültür varlığı
bulduğu ortam içerisinde değerlidir ve hepsinden de
önemlisi birlikte olduğu zaman bir anlam ifade eder.
Bu nedenle gönlümüzden geçen baraj binasının bir an
önce durdurulmasıdır. Ancak Türkiye'nin de şartları
düşünülürse, kamu çıkarları açısından ekonomik
ve stratejik nedenlerden dolayı bu haklı istem müm-
kün olamayabilir. Bu durumda söz konusu mozaikler
zaman geçirilmeden daha güvenli mekânlara taşın-
malıdır. Sayın Yaraş'ın düşüncesinin aksine, bizler
mozaiklerin su altında bırakılmasına tamamen karşı
çıkılmaktayız.

Toplantının son günü Efes kentine ayrılmıştır. Yamaç
Evler'de inceleme yapmamıza izin veren kazı başkanı
Sayın Prof. Dr. F. Krinzinger'e, oradaki restorasyon
uygulamaları ve mozaikler hakkında detaylı şekilde
bizi bilgilendiren Sayın Prof. Dr. W. Jobst ve Dr. W.
Scheibelreiter'e bir defa daha teşekkür ederiz (Resim
3-4). Efes Kazı Evi'nde kazı başkanı tarafından verilen
bir resepsiyondan sonra Selçuk Müzesi ziyaret edil-
miş ve sonrasında kapanış yemeği ile 2. Uluslararası
Türkiye Mozaikleri Corpusu toplantısı resmen sona
ermiştir.

2006 Bursa Toplantısı

Altınoluk toplantısı esnasında alınan karar doğrultusunda “*Mozaik Corpusu Projesi*” girişiminin kurumsallaşması yönünde çalışmalara başlanmış ve en sonunda organizasyonun bir araştırma merkezi çatısı altında yürütülmesinin en uygun yol olduğuna karar verilmiştir¹⁰. Bu doğrultuda yukarıda da söz edildiği gibi Üniversite Senatamızın 06 Ocak 2006 gün ve 2006-01 numaralı oturumda alınan 6 numaralı kararı ile Mozaik Araştırmaları Merkezi resmen kurulmuştur. Merkezin kurulması konusunda destek ve yardımları için Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Mustafa Yurtkuran’a burada bir kez daha içtenlikle teşekkürü bir borç bilirim.

Uludağ Üniversitesi bünyesinde kurulan Mozaik Araştırmaları Merkezi genel kurulu her yıl geleneksel düzenlenen toplantıların devam etmesine karar vererek 3. toplantının üniversite yerleşkesinde yapılmasına karar vermiştir. Bu toplantıyı diğerlerinden ayıran en önemli farklılık ilk kez sunum yapılmak üzere çağrı yapılmasıdır. 8–10 Haziran 2006 tarihleri arasında Bursa Uludağ Üniversitesi yerleşkesinde gerçekleştirilen üçüncü toplantıya 9 farklı ülkeden ve 6 ulusal üniversiteden katılım olmuştur (Resim 5)¹¹. Kültür ve Turizm Bakanlığı bu toplantıda Bursa Müzeler Müdürü Öcal Özeren tarafından temsil edilmiştir. Toplantının sponsorluğunu Uludağ Üniversitesi üstlenmiştir.

Toplantının ilk günü bildirimlere ayrılmıştır. Bildiriler gün içerisinde kendi kategorilerine ayrılan bölümlerde sunulmuştur. İlk oturum Uludağ Üniversitesi ve Bursa’nın tanıtımına ayrılmıştır. İkinci oturumda Uludağ Üniversitesi Mozaik Araştırmaları Merkezinin kurulması ve 2005 faaliyetleri hakkında bilgiler sunulmuştur. Öğleden önceki son oturumda moza-

ik tanıtımı konusundaki bildirimlere yer verilmiştir. Öğleden sonra ağırlıklı mozaik restorasyonu konusu tartışılmıştır. Son oturumda ise merkezimizin kuruluş amaçlarından birisi olan Türkiye mozaik envanteri çalışmalarını doğrudan ilgilendiren corpus envanteri çalışmaları hakkındaki bildirimlere yer verilmiştir.

Toplantı programı çerçevesinde 9 Haziran tarihinde İznik, 10 Haziran tarihinde ise Büyükşehir’e bağlı Derecik Beldesindeki bazilika ziyaret edilmiştir. Bazilika ilk olarak 2001 yılında bir köylünün ihbarı ile bulunmuş, aynı yıl Bursa Müzeler Müdürlüğü tarafından yapılan kurtarma kazısı ile gün ışığına çıkarılmıştır. Günümüze kadar ödenek bulunmadığı için kaderine terk edilmiştir. Ancak bizim ziyaretimiz sonrasında Prof. Dr. Michael Fuchs başkanlığında toplantıya katılan Lozan ekibi Derecik Bazilikasında kazı, restorasyon ve konservasyon yapmak üzere işbirliği talebinde bulunmuştur. Merkezimiz Lozan Üniversitesi ile birlikte 2007 yılından itibaren Derecik bazilikasındaki çalışmaların tümünü üstlenecektir.

Toplantının ikinci günü İznik’te olağan genel kurul toplantısı yapılmıştır. Bu toplantı sonunda alınan kararlar şunlardır:

- 1- Mozaik Araştırmaları Merkezi tüzüğünde yer aldığı şekli ile danışma kurulu oluşturulmuştur (Resim 6). Buna göre danışma kuruluna seçilen uzmanlar: Prof. Dr. David Parrish (U.S.A.), Prof. Dr. Henri Lavagne (Fransa), Prof. Dr. Werner Jobst (Avusturya), Prof. Dr. Michel Fuchs (İsviçre), Prof. Dr. J. Pier Darmon (Fransa), Doç. Dr. Gürçan Polat (Türkiye), Doç. Dr. Hande Kökten (Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Birol Can (Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Selçuk Şener (Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Işık Şahin (Türkiye), Dr. Emine Tok (Türkiye), Dr. Veronika

¹⁰ Aslında organizasyonun Türkiye Bilimler Akademisi çatısı altında teşkilatlanması en mantıklı yoldu. Bu konuda yapılan başvurularımıza da başlangıçta olumlu yanıt verilmişti. Ancak Türk üyelerimizden bazıların gayretleri ile resmi olmasa da, pasif kalarak TÜBA işbirliğinden çekildi. Bu konuyu burada konuya ilgi duyanlarla paylaşmayı doğru buldum.

¹¹ Prof. David Parrish (U.S.A.), Prof. Dr. Werner Jobst (OEAW, Avusturya), Prof. Dr. Michael Fuchs (Lozan Üniversitesi, İsviçre), Prof. Dr. Yusuf Oğuz (Uludağ Üniversitesi, Türkiye), Prof. Dr. Mustafa Sayar (İstanbul Üniversitesi, Türkiye), Prof. Sait Basaran (İstanbul Üniversitesi, Türkiye), Doç. Dr. Hande Kökten (Ankara Üniversitesi, Türkiye), Doç. Dr. Gürçan Polat (Ege Üniversitesi, Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Ayşe Erol (Gazi Üniversitesi, Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Işık Şahin (Trakya Üniversitesi, Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Selçuk Şener (Ankara Üniversitesi, Türkiye), Yrd. Doç. Dr. Birol Can (Atatürk Üniversitesi, Türkiye), Dr. Claude-Alain Paratte (Lozan Üniversitesi, İsviçre), Dr. Angela Tangianu’nun (İtalya Kültür Merkezi-Ankara, İtalya) Dr. Migeal-Peso (Portekiz), Dr. Maria Jesus Kramer (Avrupa Birliği Başbakanlık Bürosu, Belçika), Dr. Marie-Pat Raynaud (CNRS-Paris, Fransa), Dr. Veronika Scheibelreiter (OEAW, Avusturya), Dr. Emine Tok (Ege Üniversitesi, Türkiye), Dr. Fátima Abraços (Portekiz), Dr. Anne-Marie (CNRS-Paris, Fransa), Maniere-Leveque (CNRS-Paris, Fransa), Emel Aksoy (Bonn Üniversitesi- Almanya), Ahmet Boratav (Türkiye), Işıl R. Işıklıkaya (İstanbul Üniversitesi, Türkiye), Celal Küçük (Türkiye), Helene Morlier (CNRS-Paris, Fransa), Ceren Oda-başoğlu-Sayber (Türkiye), Derya Şahin (Uludağ Üniversitesi, Türkiye), Barış Salman (Türkiye), N. Mine Yar (Türkiye), Sophie Delbarre (Lozan Üniversitesi, İsviçre), Erkan İldiz (Türkiye), Senanur Dokudur (Uludağ Üniversitesi, Türkiye), Şehrişül Yeşil (Türkiye), Recep Okçu (Türkiye).

eibelreiter (Avusturya), Dr. Maria Kremer (tekiz), Helene Morlier (Fransa).

ilan toplantıda sunulan bildirilerin yayınmasına karar verilmiştir. Bildirilerin redaktanunu Emel Aksoy üstlenmiştir. Bildirilerin inlanabilmesi için, bildiri sahiplerine bildiri inlerini 30 Ağustos 2006 tarihine kadar Sayın oy'a ulaştırmaları gerekmektedir. Teslim en bildirilerin tamamı Uludağ Üniversitesi, Mozaik Araştırmaları Merkezi Dergisi'nin ilk sayıda supplement olarak yayınlanacaktır.

en iki toplantıda da sık sık vurgulandığı gibi, ciye mozaiklerinin korunması ve en iyi şekilde gelecek nesillere aktarılması merkezimizin sorumlulukları arasında yer almaktadır. Bu nedenle ilanacak envanter fişlerinde konservasyon konusunda da tanımlamalara yer verilmesi kararlaştırılmıştır. Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Sek Okulu envanter fişine eklenecek olan aiklerin durum tespitine ilişkin oluşturulacak uzuzun en kısa zamanda hazırlanmasını üslenir. Ortaya çıkacak metin AIEMA-Türkiye tarafından en kısa zamanda yayınlanacaktır. Elde cecek yeni fiş formatları daha sonra vakit geçi eden ilgili kazı başkanı ve araştırma enstitü le de paylaşılacaktır.

toplantıda ilk olarak AIEMA-Türkiye'ye üyeli 1 belli koşullara bağlanması gerektiği prensip ik kabul edilmiştir. Buna göre; konunun yasal i araştırılmak kaydı ile üyelik için belli bir ar aida talep edilecektir. Üyelere üyelik kim ar tı dağıtılacaktır.

ik kabulüne ilişkin ön koşul olarak mozaik su ile ilgili yayın ve üyelere en az iki asil en alınacak referans beklenmektedir.

ere yayınlarda ve toplantı katılımlarında in 1 gibi bazı ayrıcalıkların yapılması sunulacak tajlar arasında olacaktır. Yabancı uyruklu uz ar da, eğer isterlerse, üyeliğe kabul edilecektir. nlanacak olan corpus bantlarına ilişkin en zamanda kurumsal kimliğin oluşturulmasına r verilmiştir.

décor géométrique de la mosaïque romane" unun Türkçe'ye tercümesi tamamlanmıştır. nlanmadan önce bir düzeltme komisyonu ku ası ve tekrar gözden geçirildikten sonra ya nmasına karar verilmiştir.

9- 2009'da yapılacak uluslar arası mozaik sempozyu mu organizasyon komitesini oluşturma yetkisi mer kez yönetim kuruluna verilmiştir. Sempozyumunda mozaik restorasyon veya konservasyonu hakkında yeni teknikler, yeni mozaik keşifleri, ikonografi gibi bildirilerin sunulabileceği bölümler olacaktır. Konservasyon konulu bildirilerin organizasyonu ncu Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksek Okulu üslenmiştir. 2009 sempozyumunun bilimsel komite şu isimlerden oluşacaktır: Prof. Dr. Mustafa Şahin (Türkiye), Prof. Dr. Henri Lavagné (Fransa), Prof. Dr. David Parrish (U.S.A.), Prof. Dr. Werner Jobst (Avusturya), Prof. Dr. Michael Fuchs (İsviçre), Prof. Dr. Aysa Benaben (Tunus), Prof. Dr. Jan Pierre Darmon (Fransa), Prof. Dr. Wictor Daskewski (Almanya), Doç. Dr. Hande Kökten (Türkiye), Doç. Dr. Gürcan Polat (Türkiye), Doç. Dr. İ. Hakan Mert (Türkiye).

10- 2009 sempozyumunun alternatif konu başlık larının saptanması kararlaştırılmıştır. Bu konuyla ilgili başlangıç için düşünülen iki başlık şunlar dır:a) Türkiye Mozaikleri ve Bağlantıları veya b) Türkiye Mozaikleri ve Akdeniz Mozaikleri

11- 2009 sempozyumu için yapılacak ilk çağrının kimlere yapılacağı AIEMA-Paris ile işbirliği ya pılarak belirlenecektir.

12- Son olarak 2007'de yapılacak olağan yıllık AIEMA-Türkiye toplantısının Bodrum veya Gaziantep'te yapılması kararlaştırılmıştır.

Mozaik araştırmaları konusunda halihazırda çok iyi bir şekilde örgütlenmiş iki önemli uluslararası organizas yon bulunmaktadır. Bunlardan birisi merkezi Paris'te bulunan ve CNRS'in altında teşkilatlanan (Fransız Bilimler Akademisi) AIEMA (The Association Internationale pour l'Etude de la Mosaïque Antique- Uluslararası Mozaik Araştırmaları Cemiyeti), di ğeri merkezi Los Angeles'ta bulunan ICCM'dir (International Committee for the Conservation of Mosaics- Uluslararası Mozaik Restorasyon Komitesi'dir). Bu iki önemli organizasyonun deste ğini almadan yapılacak çalışmalar ne yazık ki öncekiler gibi kendi kabuğunun içerisinde kalacak güdük ç a lışmalar olacaktır. Bu nedenle kurulan merkez ilk ola rak her iki kurumla doğrudan irtibata geçerek onların deste ğini almaya çalışmıştır. Merkezimiz AIEMA ile irtibata geçmesinin en önemli nedeni budur. Bundan

dolayı da merkezimiz AIEMA-Türkiye olarak isimlendirilmiştir. ICCM'in başkanı Prof. Dr. Demetrios Michaelides ise merkezimizin aynı zamanda danışmak kurulu üyesidir.

Merkezimizin en önemli amacı Türkiye mozaiklerini belirli bir format içerisinde toplayarak bunları bir veri bankası altında toplamaktır. Daha sonra elde edilen veriler bölge bölge, gerekirse kent kent olmak üzere bantlar halinde yayınlanacak ve bu ciltler en sonunda Türkiye mozaiklerinin bir corpusunu oluşturacaktır.

Elbette yerli ve yabancı bilim adamlarının bizimle çalışmak gibi bir mecburiyeti yoktur. Ancak ferdi olarak elde edilen bilgiler bir külliyat içerisinde yayınlanmak istenirse, çok çeşitliliği ortadan kaldırmak düşüncesi ile bizim belirlediğimiz formata uygun olması gerekmektedir. Bu konuda oluşturduğumuz bilimsel komitenin kararı önemlidir. Belirlenen formata uygun olmayan çalışmalar Türkiye Mozaik Corpusu kapsamında yayınlanmayacaktır. Bundan dolayı mozaik konusunda çalışmakta olan veya çalışacak bilim insanlarının merkezimizle vakit geçirmeden irtibata geçerek çalışmalarına yön vermeleri kendi çıkarları açısından önemlidir.

Türkiye mozaikleri çok önemli olmalarına karşın bugüne kadar hak ettikleri oranda tanıtılmamışlardır. Mozaik konusunda bilinmezlerin açıklanabilmesi için bunların mutlaka belirli bir standart içerisinde kaliteli yayınlarla tanıtılması gerekmektedir. Söz konusu yayınlar bugüne kadar özellikle mozaik ikonografisi, kronolojisi ve atölyeleri konusunda öne sürülen savları değiştirebilir. Eğer söz konusu proje gerçekleştirilebilirse, yurdumuz da mozaik envanterini tamamlanmış ülkeler arasına katılmış olacaktır.

Merkezimizin gelecekteki önemli hedefleri arasında Türkiye mozaiklerini çalışacak yerli ve yabancı bilim insanlarına alt projelerle maddi destek veya burs sağlamak bulunmaktadır. Bu amaçla birçok uluslar arası fona başvurulmuş durumdadır. Elde edilecek kaynaklarla hem Türkiye mozaik konusunda büyük bir kütüphane oluşturulmaya çalışılacak, hem de mozaik konusunda çalışacak bilim insanlarına destek sağlanacaktır. Böylece 10 yıl içerisinde bütün Türkiye'deki mozaikleri bir araya getirecek bir veri bankasının oluşturulması hedeflenmektedir. Bu bilgiler aynı zamanda yaklaşık 22 ciltten oluşacak bir corpus altında yayınlanacaktır. Bu nedenle projenin adı "Türkiye Mozaik Corpusu"dur.

Diğer önemli bir hedef 2009 yılında yapılacak 11. Dünya Mozaik Kongresini yurdumuzda yapmaktır. Bu konuda daha önce 2 defa daha girişimde bulunmuş, ancak başarılı olunamamıştır. Türkiye Mozaik Araştırmaları Merkezi geçtiğimiz yıl onuncusu Portekiz'de yapılan kongrede bu konuda davette bulunarak 11. kongreyi Türkiye'ye almayı başarmıştır. Kongreye 2009 yılında Uludağ Üniversitesi ev sahipliği yapacaktır.

Sonuç olarak, 2004 yılında ilk olarak temelleri atılan Türkiye'nin mozaik eserlerinin tanıtılmasına yönelik uluslararası proje üç yıl gibi kısa bir sürede kurumsallaşmış ve bütün organları ile çalışmaya başlamıştır. Bu kısa sürede merkezimizin uluslar arası mozaik birliğinin Türkiye temsilciliğine kabul edilmesi ve 2009 yılında düzenlenecek Dünya Mozaik Kongresinde ev sahipliğine kabul edilmesi elde edilen önemli başarılar arasında yer almaktadır.

Kaynakça

Şahin 2004

D. Şahin, *Amisos Mozaigi*, 2004.

Hrouda 1991

B. Hrouda, *Der Alte-Orient*, 1991.

Bingöl 1997

O. Bingöl, *Malerei und Mosaik der Antike in der Türkei*, 1997.